

צאו מהפחד: החרדים מבינים שהם צריכים להשתנות

השינויים באים מתוך-תוכי החברה החרדית, מתוך הכרה בצורך להתאים עצמם לשינויי הזמן, ומתוך היגיון כלכלי מובהק

28.5.18 **ראובן גל**

אהרון ברק בקריה אקדמית אונו

שאלת השתלבותם של החרדים בחברה הישראלית אינה מרפה והדיון הסוער בסוגיה מחייב להעמיד דברים על דיוקם. אירועים כמו הרצאתו באחרונה של השופט בדימוס אהרן ברק בפני סטודנטים חרדים, שבו הופרדו גברים ונשים על ידי מחיצה, או החלטת נציבות שירות המדינה לפתוח קורס צוערים לגברים חרדים בלבד, יצרו לא מעט קריאות ביקורת ומחאה מצד חילונים שחוששים, אולי שלא בצדק, בהעמקת "החרדיות".

אם בוחנים את הנתונים לעומק, דווקא נתונים אחרונים מהלמ"ס מציגים ירידה הדרגתית בשיעור הפרייון של האישה החרדית, ועלייה משמעותית בשיעור התעסוקה ובמספר הסטודנטים החרדים הלומדים באוניברסיטאות ובמכללות כפי שיפורט בהמשך.

ואולם התגובות כל כך סוערות (משני הכיוונים) שספק אם ניתן ליישב ביניהן, ממש כמו שלא ניתן לסדר הידברות בין שמאל לימין קיצוניים ולו רק מסיבה פשוטה אחת: שילוב החרדים תלוי ועומד על בחירה בין התמקדות במטרה, שהיא כלכלה מפותחת, תל"ג גבוה ושימור מעמד "מדינת הסטארט-אפ" אל מול האמצעים שיקדשו את המטרה, שכוללים לימודים בהפרדה באוניברסיטאות, ויתור חלקי או הקלות בשירות הצבאי לחרדים וקורסי צוערים נפרדים.

TheMarker

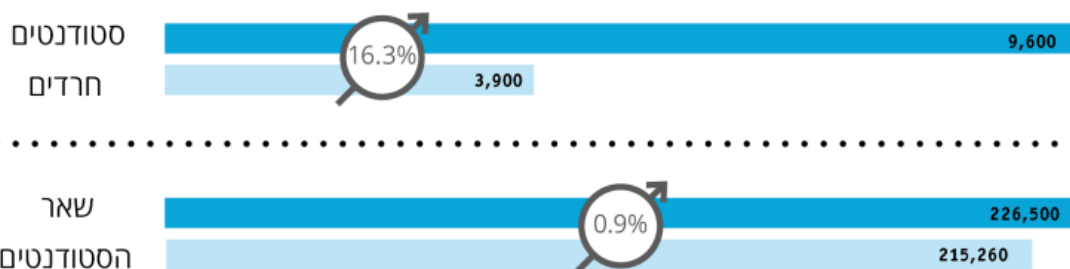
זאת ועוד, [שילוב החרדים](#) בכלכלה ובחברה בעצם יוצר התנגשות בין שתי מערכות ערכים: ערכי השוויון, הליברליזם, והנשיאה השווה בנטל, אל מול ערכים של רב־תרבותיות, סובלנות וקבלת האחר.

אלה הדוגלים בקבוצת הערכים הראשונה אינם יכולים להסכים להדרת מרצות באוניברסיטאות, מתנגדים להפרדת גברים ונשים באירועים שונים, ויילחמו בכל כוחם נגד מתן פטור משירות למי שרואים בלימוד תורה ערך עליון. אלה הדוגלים בקבוצת הערכים השנייה מקבלים בהבנה את עובדת קיומם של "שבטים" שונים ומגוונים בחברה הישראלית, מוכנים לכבד אורחות חיים שונים משל עצמם ואף מוכנים להקריב מעט מאמונתם הם למען דבקתו של ה"אחר" באמונתו שלו.

על אף המחלוקת הבלתי ניתנת ליישוב לכאורה בין שני ה"מחנות", על בסיס שתי הסיבות העקרוניות שמונו, ניתן יהיה להצביע על אור בקצה המנהרה אילו הובטח לשני הצדדים שהתהליך הנתון במחלוקת הוא זמני ושהוא מתקרב לפתרונו.

זינוק בעלייה סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה*

■ תשע"ו 2015/2016 ■ תש"ע 2009/2010

*הנתונים כוללים תואר ראשון, שני ושלישי. לא כולל האוניברסיטה הפתוחה
מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה

ניתוח משולב של מגמות השינוי בחברה החרדית במהלך העשור האחרון — בהתייחסות לאורחות חיים, פתיחות כלפי חידושים טכנולוגיים ואפיקי תקשורת, כניסה למוסדות אקדמיים ולתחומי תעסוקה מגוונים, ועמדותיהם כלפי המדינה ומוסדותיה, מצביע על שינויים משמעותיים בחברה החרדית, שמתחוללים בקצב מהיר.

כך למשל, שיעור הגידול במספר התלמידים החרדים הניגשים לבחינות בגרות בעשור האחרון הוא 43%, והשימוש באינטרנט בקרב חרדים גדל ב-34%. מרשים יותר הוא שיעור הגידול בתעסוקת גברים (48%) ונשים (68%) ושיעור הגידול במספר הסטודנטים והסטודנטיות החרדים שמתקרב כבר לכ-20%.

מול נתונים אלה עולה בדרך כלל הטענה המצביעה על קצב הגידול של האוכלוסייה החרדית. "הם מתרבים יותר מהר מאשר הם משתנים" — מתריסים המקטרגים. אלא שזוהי טענה מופרכת, שכן בשנים האחרונות נרשמת ירידה [בשיעור הפרייון](#) במשפחות החרדיות, שכיום הוא 6.9 ילדים לאישה (ב-2002–2005 הוא היה 7.5). שיעור הגידול הטבעי השנתי של

TheMarker

האוכלוסייה החרדית הוא כ-4.4% בשנה. כך שמסתבר שהחרדים משתנים הרבה יותר מהר מאשר מתרבים.

ניתוח קצת יותר מעמיק מתוך הנתונים מלמד שהציבור החרדי דווקא נפתח למאפייני העולם החילוני ואף מאמץ חלק ממנהגיו. כ-300 אלף מתוך כמיליון החרדים החיים כיום בישראל נפתחו לשינוי. מדובר בלא מעט משפחות המגיעות מלב-ליבה של החברה החרדית. הם רכשו השכלה גבוהה ואף מאפשרים לילדיהם להרחיב לימודיהם מעבר ללימודי קודש בלבד, אך בו בזמן הם נשארים נאמנים ומחויבים לשיוכם לקהילה החרדית ולעיקרי אמונתם.

אין מדובר בשינוי שנכפה עליהם. השינויים באים מתוך-תוכי החברה החרדית, מתוך הכרה בצורך להתאים עצמם לשינויי הזמן ומתוך היגיון כלכלי מובהק. אין להם ברירה, אלא להשתלב בחברה הישראלית הרחבה ולו רק כדי לשרוד ולהתאים עצמם לעידן הטכנולוגי החדש. נכון, התובנה הזו עדיין אינה נחלת כולם, אך היא תופסת תאוצה ברחוב החרדי. זו אינה משאת הלב שלנו, החילונים, "שהחרדים ישתנו". זוהי משאת לבם של החרדים עצמם, שכדי לשרוד בעולם הזה מראים לנו שחוכמת התהליכים עולה בהרבה על התעקשותם של החלוקים.

הכותב הוא חוקר בכיר במוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית בטכניון